



# att vara -

funktionsnedsatt  
och leva i en  
hederskultur

TRIPPELT  
UTSATT



TRIS  
TJÄNERS HÄTT I SAMHÄLLET

# En kortfattad vägledning kring arbete och bemötande av personer med intellektuell funktionsnedsättning som utsätts för hedersrelaterat förtryck och våld.

Den hedersrelaterade värdegrunden bygger på kontroll av framförallt kvinnors sexuella beteende där ett fokus ligger på bevarandet av kvinnans oskuld – detta gäller även för personer med funktionsnedsättning! Hedersrelaterade normer och begränsningar gäller därför även för personer med intellektuell funktionsnedsättning; men det tar sig andra uttryck och får andra konsekvenser:

## Passivt våld:

Till skillnad från ungdomar utan funktionsnedsättning behöver familjer till dessa ungdomar inte aktivt göra så mycket för att kontrollera och bestraffa. Genom att exempelvis inte bistå den unge med praktiskt stöd så som att skjutsa till kompisar, anmäla sig till aktiviteter, söka LSS- insatser m.m. kontrollerar föräldrarna den unge och dennes tillvaro. Även bestraffningen kan vara passiv på så sätt att personen inte får sin medicin, inte får gå till skolan, inte får hjälp till att gå på toaletten o.s.v.

## Vilseledande äktenskap:

Till skillnad från ungdomar utan funktionsnedsättning som ofta blir tvingade eller övertygade till att ingå ett äktenskap så vilseleds ungdomar med intellektuell funktionsnedsättning in i äktenskap. Det kan ske genom att lägga fokus på bröllopfesten där den unges förståelse av ett äktenskap blir lika med bröllopsfest. Det kan också ske genom att förmedla till den unge att han/hon kommer att bli "normal" och "som alla andra" i familjen om de gifter sig. Vilseledande äktenskap innebär att den unge tackar ja till att ingå äktenskap utan att egentligen veta vad det innebär.

## Svårt att följa den hederskulturella normen och familjens förväntningar:

Personer med intellektuell funktionsnedsättning har svårt att veta hur han/hon ska bete sig och vad denne får/inte får göra. Dessa ungdomar saknar dessutom den kognitiva förmågan att leva ett så kallat dubbelliv och har svårt att se konsekvenser i sitt agerande. Den unge kan exempelvis berätta för sina föräldrar att denne skaffat en pojkvän/flickvän vilket i ett hedersrelaterat sammanhang kan ge förödande konsekvenser för den unge.

# att tänka på:

Personen du har framför dig har en annan kognitiv ålder än den biologiska, du kan därför inte stanna vid barnets förståelse av vad denne utsätts för.

Använd gärna illustrationer när ni samtalar och ger information, exempelvis pictobilder. Var tydlig med informationen; en flicka trodde exempelvis att skyddat boende var ett fängelse.

Personen är ofta i beroendeställning till dem som är våldsutövare; anhöriga är ofta personliga assistenter och/eller gode män.

Dessa personer, får sällan flytta till eget boende och har svårt att själva söka särskilt boende. Var därför uppmärksam vad gäller familjens attityder kring de olika insatserna som erbjuds och tala enskilt med personen om vad denne tycker om insatserna.

Dessa personer har ett flertal sårbarhetsfaktorer, exempelvis har de en annan referensram kring vad som är önskvärd behandling.

Dessa personer har svårt att följa hederskulturella normer vilket gör att de ofta blir hårt bestraffade; de kan exempelvis berätta för familjen att de har hängt ut med en kille/tjej vilket i ett hedersrelaterat sammanhang kan leda till psykisk och fysisk bestraffning.

Dessa personer blir ofta bortgifta i "vileledande äktenskap" med en person som inte bor i Sverige.

Dessa personer blir ofta ekonomiskt utnyttjade; ta reda på om personen har betalningsanmärkningar och skulder till kronofogden.

Se till att ha en bra samverkan mellan och inom de olika myndigheterna; om personen behöver kontakta en annan enhet eller myndighet följ då med personen och gör "ett fysiskt överlämnande" av ärendet.

Om det framkommer att en person med intellektuell funktionsnedsättning utsätts för hedersrelaterat förtryck och våld; placera omgående på ett skyddat boende; dessa personer kan exempelvis komma hem och berätta att de varit på socialtjänsten.

Var noga med vart personen ska placeras; en person med intellektuell funktionsnedsättning saknar exempelvis ett konsekvenstänkande vilket gör att de har svårt att göra riskbedömningar och försätter sig ofta i fara. Boendet måste därför ha dygnet runt- bemanning.

**För mer  
djupgående  
information beställ  
TRIS metodstöd  
för framtagande av  
handlingsplan mot  
hedersrelaterat  
förtryck och våld  
bland personer  
med intellektuell  
funktionsnedsät-  
tning.**

Personer med intellektuell funktionsnedsättning som utsätts för hedersrelaterat förtryck och våld är en oerhört sårbar och svårupptäckt målgrupp. Sårbar för att de ofta är i beroendeställning till den/dem som utövar våldet och har en annan referensram kring önskvärd behandling. Svårupptäckt då det hedersrelaterade förtrycket och våldet tar sig andra uttryck; dock med förödande konsekvenser för den unge.

Ett av de allvarligaste och vanligaste övergreppen mot dessa personer är vilseledande äktenskap som sedan den 1 juli 2014 är en brottslig handling (Brottsbalken 1962:700) 4 c §).

Vilseledande äktenskap innebär att personen tackar ja till att ingå äktenskap utan att egentligen veta vad det innebär. Inom äktenskapet utsätts, ofta kvinnan, för sexuella övergrepp och fysisk misshandel. Kort därefter väntar ett, ofta ofrivilligt, mödraskap.

Långt ifrån alla har en diagnostiserad intellektuell funktionsnedsättning och långt ifrån alla utsatta kommer till myndigheters kännedom. Dessa personers specifika sårbarheter bidrar till att de ofta faller mellan stolarna och sällan får den hjälp och de insatser de behöver.

För att bättre kunna arbeta och bemöta personer med intellektuell funktionsnedsättning behöver målgruppen synliggöras och kunskap spridas. I detta häfte finner du som yrkesverksam information om målgruppens specifika utsatthet och sårbarhetsfaktorer samt konkreta tips att tänka på.



TRIS har arbetat med hedersrelaterat förtryck och våld bland ungdomar med intellektuell funktionsnedsättning i mer än 10år.

TRIS driver Madickengården som är det enda skyddade boendet i landet med dokumenterade kunskaper kring hedersrelaterat förtryck och våld bland personer med intellektuell funktionsnedsättning.

För information och placeringar besök:  
[www.madickengarden.se](http://www.madickengarden.se)



▼ organisation: [www.tris.se](http://www.tris.se) [info@tris.se](mailto:info@tris.se) +46 (0) 774 - 406 600  
▼ design: [emanuellindqvist](mailto:emanuellindqvist) [www.courtrai.se](http://www.courtrai.se) [emanuel@courtrai.se](mailto:emanuel@courtrai.se)